

Dr. sc. Ahmed Kico, vanredni profesor

Fakultet prava i sigurnosnih studija Mostar Internacionalni univerzitet Victoria

**MJESTO I ULOGA OBAVJEŠTAJNO – SIGURNOSNE AGENCIJE BOSNE I
HERCEGOVINE (OSA BIH) U SUPROTSTAVLJANJU ORGANIZIRANOM
KRIMINALITETU**

Sažetak: Organizirani kriminalitet predstavlja jednu od najsloženijih pojava u svijetu i najaktuelniji je problem krivičnog zakonodavstva. Taj fenomen je izazov kako za teoriju, tako i za praksu. Prilagođava se novim trendovima. Organizirani kriminalitet ugrožava sigurnost država napadajući vitalne interese. U suprotstavljanju teškim oblicima kriminaliteta, države organiziraju posebne službe i organi sigurnosti, kao dijelove sistema sigurnosti. Tako, u Bosni i Hercegovini, pored tužilaštava i sudova, postoji više agencija koje se bave suprotstavljanjem ovim najopasnijim vidovima kriminaliteta i to: Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Granična policija (GP), Obavještajno-sigurnosna agencija (OSA/OBA), Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Republika Srpska, Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Federacija BiH, Policija Brčko Distrikta BiH i Uprava za indirektno oporezivanje. Pomenute institucije i agencije za sprovođenje zakona u Bosni i Hercegovini su konvencionalni subjekti sistema sigurnosti i čine unutrašnju sigurnost BiH. Istraživanja autora iz oblasti sigurnosti, posebno iz BiH i zemalja regije, ukazuju da su mjesto i uloga obavještajnih i sigurnosnih agencija u sistemima sigurnosti svake konkretne zemlje fundamentalne i nezaobilazne. Obavještajno sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine u suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu, svakako koristi i koristiti će, pored klasičnih obavještajnih metoda i sredstava, izuzetno velike mogućnosti i kapacitete vještačke inteligencije. Prilikom korištenja vještačke inteligencije, menadžment, operativci i analitičari u OSA/OBA BiH svakako se trebaju pridržavati stavova i preporuka Evropskog parlamenta.

Ključne riječi: Organizirani kriminalitet, OSA BiH, sistem sigurnosti

1. Uvodna razmatranja

Efikasno suzbijanje organiziranog kriminaliteta zahtijeva veoma kvalitetan obavještajno - sigurnosni rad, kako na strateškom, tako i na taktičkom i operativnom planu.

Upravo razvijanje kvalitetnog obavještajno-sigurnosnog rada i usklađivanje njegovog djelovanja sa djelovanjem drugih agencija za sprovođenje zakona na planu suprotstavljanja teškim oblicima kriminaliteta, daje osnovu za uspješno sprečavanje i suzbijanje ovih društveno negativnih pojava i oblika ugrožavanja sigurnosti. Poseban značaj ovakvog rada dolazi do izražaja kod detektovanja prijetnji po sigurnost, dakle dok se pojava nije razvila u konkretan oblik ispoljavanja njenog kriminalnog fenomena. To je naročito značajno zato što omogućava pravovremeno i preventivno reagovanje, a samim tim i eliminisanje štetnog uticaja i opasnosti koju sa sobom nosi svaki kriminalni fenomen, a posebno njegovi najteži oblici, kao što je organizirani kriminalitet.

“Sigurnosni sistem predstavlja skup cjelina povezanih općom funkcijom, u cilju suprotstavljanja sigurnosnim izazovima i prijetnjama koje ugrožavaju sigurnost društva i zemlje”.¹ Sigurnosni sistem čine subjekti iz sektora obavještajnih i unutrašnjih poslova, kao i iz pravosudnog sistema koji su specijalizovani da sprečavaju i suzbijaju krivična djela iz oblasti organiziranog kriminaliteta, i da pružaju neophodnu zaštitu žrtvama i svjedocima ovih krivičnih djela. Subjekti suprotstavljanja teškim oblicima kriminaliteta su oni subjekti koji organizirano, stručno i kroz timski rad primjenjuju adekvatne metode u cilju uspješnijeg otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja krivičnih djela iz ovih organiziranih kriminalnih djelatnosti.²

Raznovrsna djela koja ugrožavaju njenu unutrašnju ili spoljnu sigurnost, koja su najčešće podmlaklo (tajno) dolazila kombinovano, i spolja i iznutra, primorala su najveći broj država da uspostave efikasan sistem koji će se moći adekvatno suprotstaviti najperfidnijim vidovima kriminaliteta. Takav sistem poznat je kao sigurnosno-obavještajni sistem, a njegovu okosnicu čine obavještajne i sigurnosne službe države.

U različitim državama različito su određeni mjesto i uloga obavještajnih i sigurnosnih službi, odnosno agencija. Na njihovu organizaciju, dužnosti i zadatke, prije svega utiču osnovne karakteristike političkog sistema konkretne države, karakteristike sistema nacionalne sigurnosti, odnosno sigurnosti države, organizacija državne vlasti, kao i položaj države u međunarodnim odnosima³. Tako se za subjekte koji se bave obavještajno – sigurnosnom aktivnošću ili djelatnošću upotrebljavaju i različiti nazivi kao: obavještajne službe, sigurnosne službe ili agencije, službe sigurnosti, tajne službe, specijalne službe, obavještajna zajednica i sl. Uobičajeno je da se obavještajnim agencijama nazivaju službe sa ovlaštenjima i nadležnostima izvan državnih granica, a sigurnosnim agencijama one sa dužnostima i zadacima unutar državnih granica. S tim u vezi treba napomenuti da se obavještajna i sigurnosna aktivnost može organizirati preko posebnih i odvojenih institucija, kao u Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Poljskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Mađarskoj, a može biti integrisana u jedinstvenu ustanovu sa obavještajnom i sigurnosnom komponentom, kao što je to slučaj u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Holandiji.

¹ Kržalić, A., Purišević, F., Alispahić B., *Pojam i elementi sistema sigurnosti*. Časopis za društvena istraživanja 2 (2020). str. 61-70.

² Bošković, M., *Organizovani kriminalitet i korupcija*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka, 2004., str. 237.

³ Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*. Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016., str. 143 – 144.

U prilog jedinstvenoj obavještajno-sigurnosnoj agenciji navode se argumenti da su sigurnosna i obavještajna komponenta u značajnoj mjeri povezane, pa se u organizacionom i funkcionalnom smislu takav model pokazuje kao praktičnije i djelotvornije rješenje.⁴

Krivična djela organiziranog kriminaliteta su obuhvaćena zakonodavstvom države Bosne i Hercegovine, zakonodavstvima entiteta, te Brčko Distrikta BiH. U Bosni i Hercegovini ne postoje posebni sudovi koji se bave ovom vrstom krivičnih djela i oblikom ugrožavanja sigurnosti, već u okviru redovnih sudova postoje odjeljenja ili neki drugi dijelovi u sudskoj organizaciji koji se bave ovim pitanjima. Isto je i kada se radi o tužilaštvima.⁵

1.1.Sigurnosno – obavještajni subjekti sistema sigurnosti BiH u suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu

S obzirom da organizacija i nadležnost subjekata sistema sigurnosti prati organizaciju države, u Bosni i Hercegovini, subjekte suprotstavljanja teškim oblicima kriminaliteta možemo posmatrati kao subjekte na nivou Bosne i Hercegovine i subjekte na nivou entiteta. U Bosni i Hercegovini, pored tužilaštava i sudova, postoji više subjekata koji se bave suprotstavljanjem teškim oblicima kriminaliteta, a kao najznačajniji mogu se izdvojiti: Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Obavještajno-sigurnosna agencija (OSA/OBA), Granična policija (GP BiH), Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Sektor za obavještajno-sigurnosne poslove i Vojno-obavještajni rod.⁶

Pored navedenih subjekata, sigurnosnim problemima i prijetnjama organiziranog kriminaliteta najdirektnije se bave Sud i Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, a koji su formirani i svoju aktivnost baziraju na temelju Zakona o krivičnom postupku,⁷ Zakona o tužilaštvu Bosne i Hercegovine⁸, Zakona o uređenju sudova, Zakona o policiji, Zakona o obavještajno - sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, Zakona o Agenciji za istrage i

⁴ Šire o subjektima sistema sigurnosti koji se suprotstavljaju teškim oblicima kriminaliteta vidjeti u: Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*, Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016., str. 143 – 144.

⁵ Mijalković, S., Keserović, D., *Osnovi bezbjednosti sa sistemom bezbjednosti Bosne i Hercegovine*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2010., str. 363.

⁶ Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*, Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016., str. 144.

⁷ Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 03/03, 32/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/07, 93/09, 72/13., Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, Službene novine FBiH, broj 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13., Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik RS, broj 100/09, 53/12, 111/04, 115/04., Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09, 9/13.

⁸ Zakon o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 42/03, 03/03, 37/03, 09/04, 35/04, 61/04, 49/09 i 97/09.

zaštitu - SIPA, Zakona o Vojnoobavještajnom rodu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁹ i drugih propisa.

U Tužilaštvu Bosne i Hercegovine postoji Posebno odjeljenje za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju koje se bavi najtežim krivičnim djelima iz ovih oblasti i ima propisane nadležnosti na prostoru cijele Bosne i Hercegovine. Tužilaštvo koordinira rad svih državnih organa koji imaju nadležnosti i odgovornosti u suzbijanju organizovanog kriminaliteta u prekrivičnom i krivičnom postupku.

Kao neposredna podrška Sudu i Tužilaštvu, u Bosni i Hercegovine djeluju Državna agencija za istrage i zaštitu i uprave kriminalističkih policija u entitetskim ministrastvima unutrašnjih poslova. Ovi organi imaju dominantnu ulogu u suzbijanju različitih vidova organiziranog kriminaliteta.

Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine formira posebne organizacione jedinice za obavljanje poslova sigurnosti u vezi sa otkrivanjem, praćenjem, dokumentovanjem, sprečavanjem, suzbijanjem i presijecanjem djelatnosti organizacija i lica usmjerenih ka vršenju organiziranog kriminaliteta i krivičnih djela s elementom inostranosti u čemu primjenjuju ovlaštenja utvrđena zakonom.¹⁰

Za krivična djela iz oblasti organiziranog kriminaliteta krivično gonjenje je u nadležnosti Tužilaštva Bosne i Hercegovine koje ima nadležnost na čitavoj teritoriji.¹¹ Tužilaštvo koordinira rad svih državnih organa koji imaju nadležnosti i odgovornosti u suzbijanju organiziranog kriminaliteta u prekrivičnom i krivičnom postupku.

Suđenje za krivična djela organiziranog kriminaliteta u nadležnosti je *Krivičnog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine*. Za odlučivanje u drugom stepenu nadležno je *Apelaciono odjeljenje Suda Bosne i Hercegovine*.

Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka¹² definišu se smjernice zaštite osumnjičenih, okrivljenih, svjedoka saradnika, svjedoka, oštećenih, vještaka i stručnih lica, kao i bliskih lica za koje učesnik u krivičnom postupku zahtijeva uključenje u Program zaštite. U okviru Programa zaštite primjenjuju se mjere: fizičke

⁹ Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 20/00, 16/02, 24/02, 03/03, 37/03, 42/03, 42/03, 04/04, 09/04, 35/04, 61/04, 32/07, 74/09, 49/09 i 97/09., Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 22/04, 20/04, 56/06., Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 27/04, 63/04, 35/05, 49/09 i 40/12., Zakon o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 27/2004, 63/04, 5/06, 33/06, 58/06, 15/08, 63/08, 35/09 i 7/12., Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 36/08., Zakon o Državnoj graničnoj službi BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 50/04, 27/07 i 59/09., Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja, Službeni glasnik BiH, broj 44/03, 52/04, 4/08 i 49/09., Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 3/2003., Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 88/05., Zakona o zaštiti tajnih podataka, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 54/05, 12/09.

¹⁰ Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 12/2004.

¹¹ Zakon o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 49/2009.

¹² Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 3/2003.

zaštite ličnosti i imovine, promjene prebivališta ili premještanja u drugu zavodsku ustanovu, prikrivanja identiteta i podataka o vlasništvu, promjene identiteta i psihološke i pravne pomoći, kao i izvjesne ekonomske i socijalne pomoći.

Najzad, *Zakonom o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela* definišu su organi nadležni za otkrivanje, oduzimanje i upravljanje imovinom proisteklom iz krivičnog djela (među kojima su i ona iz *oblasti organiziranog kriminaliteta, protiv privrede i protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom*).¹³

Sagledavajući pregled bosanskohercegovačkih institucionalnih kapaciteta za borbu protiv organizovanog kriminala "može se konstatovati da ti kapaciteti postoje. Oni postoje u velikom broju i sa dosta širokim spektrom kapaciteta, od zakonodavnih, operativnih preko savjetodavnih i kontrolnih kapaciteta"¹⁴

2. Mjesto i uloga Obavještajno - sigurnosne agencije BiH u suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu

Refoma obavještajnog sektora, obavještajnih agencija u Bosni i Hercegovini, nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma otpočela je tokom 2003. godine kada je u sjedištu Visokog predstavnika za BiH u Sarajevu pokrenuta diskusija o uspostavljanju *Ekspertne komisije za obavještajnu reformu*. Prema odluci Visokog predstavnika za BiH, nova Agencija na državnom nivou trebala bi imati jurisdikciju na cijeloj teritoriji BiH, prikupljati obavještajno-sigurnosne podatke kako bi osigurala zaštitu BiH i njenog ustavnog poretka od svih prijetnji, biti apolitična u svom opredjeljenju i potpuno profesionalna u svom radu, raditi pod izvršnim nadzorom Vijeća ministara, biti podvrgnuta efikasnom nadzoru parlamentarne komisije, sarađivati sa drugim agencijama u BiH i inostranstvu, sarađivati sa Haškim tribunalom, tj. Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.¹⁵

U martu 2004. godine Zakon o OSA/OBA BiH su jednoglasno usvojila oba doma Parlamentarne skupštine BiH, s tim da je Zakon stupio na snagu 26. 04. 2004. godine. Prvog juna 2004. godine formirana je Obavještajno-sigurnosna agencija, a ranije obavještajno-sigurnosne agencije entiteta prestale su postojati. Prema zakonu o OSA/OBA BiH formirana je civilna obavještajno-sigurnosna institucija koja nema policijska ovlaštenja i ima status nezavisne administrativne organizacije BiH i pravnog lica, u koju su inkorporirane civilne obavještajno-sigurnosne službe koje su u prethodnom periodu funkcionirale u entitetima Bosne i Hercegovine koji su prema Dejtonskom sporazumu

¹³ Šire o ovome vidjeti u Mijalković, S., Keserović, D., *Osnovi bezbjednosti sa sistemom bezbjednosti Bosne i Hercegovine*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Bana Luka, 2010., str. 257-261. Takođe, vidjeti i u Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*, Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016., str. 157-158.

¹⁴ Kržalić, A., Veladžić, N., *Organizovani kriminal, kriminološko-sociološki aspekti*. Sarajevo: Nova sigurnosna inicijativa, 2016., str. 104.

¹⁵ *Ibid.*, str. 335. O mjestu i ulozi Obavještajno - sigurnosne Agencije BiH u sistemu subjekta koji se suprotstavljaju organiziranom kriminalitetu vidjeti i u Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*, Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016., str. 163-168.

nazvani *entitet Federacija BiH i entitet Republika Srpska*.¹⁶ Ovakav zakonski ustoraj i definicija OSA/OBA BiH kao civilne obavještajno-sigurnosne agencije posebno je važan, budući da se na taj način prekinute, prije svega, ranije represivne mjere i aktivnosti prema građanima Bosne i Hercegovine. Isto tako, formiranje civilne obavještajno – sigurnosne agencije, bez policijskih ovlaštenja, zapravo je u začetku bilo u funkciji uspostave i razvoja sigurnosne politike, uspostave i razvoja obavještajne zajednice, te razvoja geopolitičke nauke i razvoja demokratije na najkvalitetnijim premisama.¹⁷

Takođe, navedena zakonska organizacija Obavještajno – sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine kao civilne agencije, bez policijskih ovlaštenja, onemogućio je prijedlog Savjeta ministra BiH iz decembra 2005. godine da se „službenicima OSA BiH daju policijska ovlaštenja za gonjenje krivičnih djela terorizma“. U javnosti, akademskoj zajednici, te u parlamentarnoj paraksi, pomenuti prijedlog je dočekan kao veliko iznenađenje, te su upućene kritike u smislu „da se sve više čuju glasovi vraćanja starih ovlasti policiji iz vremena socijalizma, dok, s druge strane postoji i bojazan od postupka vraćanja policijskih ovlaštenja“.¹⁸ Naka istraživanja pokazala su da je Savjet ministara Bosne i Hercegovine, zajedno sa OSA/OBA BiH, pokušao da kroz usvajanje navedenog prijedloga, zapravo, poboljša i ubrza suprotstavljanje Agencije naznačenim najtežim krivičnim djelima i prijetnjama, na način kako to u tom periodu (a i sada) funkcionira(lo) u nekim od susjednih zemalja (Bezbjednosno- informativna agencija Republike Srbije)¹⁹.

Tokom reforme obavještajnog sektora u Bosni Hercegovini posebnu vrijednost i značaj ima zakonska legislativa koja je vrlo jasno i precizno definirala *modus operandi* i *radius operandi* Obavještajno – sigurnosne agencije naše države. U periodu od 2004. do 2009. godine donesena su i harmonizirana pravna rješenja koja predstavljaju osnov organiziranja i funkcioniranja OSA/OBA BiH. Pored ostalih, takvi dokumenti su: Okvirni mirovni Dejtonski sporazum, Međunarodno potpisane i ratificirane konvencije, protokoli i preporuke, Zakon, te dopune i izmjene Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, Političko-programski dokumenti „Sigurnosna politika“, „Godišnja platforma sigurnosno - obavještajne politike“, strategije za borbu protiv organiziranog kriminaliteta, terorizma, pranja novca, korupcije i dr.). Uzimajući u obzir navedeno može se konstatovati da je zakonski okvir savremen i odgovara datim uslovima donošenja.

Zbog toga se može reći da je zakonska legislativa u obavještajnom sektoru omogućila da Obavještajno - sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine bude u funkciji (službi) države, a ova u funkciji opšteg dobra njenih građana. Obavještajno – sigurnosna

¹⁶ Od 1. maja 2004. godine, stavlja se van snage Zakon o Obavještajno-bezbjednosnoj službi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 21/98, 17/99) i Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj službi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 23/02).

¹⁷ Šire o mjestu i ulozi Obavještajno- sigurnosne agencije BiH u sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine vidjeti u Kico, A., „Strateški aspekti mjesta i uloge Obavještajno- sigurnosne agencije u politici i sistemu nacionalne (državne) sigurnosti Bosne i Hercegovine“, U. *Zbornik Subjekti sistema bezbjednosti u ostvarivanju bezbjednosne funkcije države*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2015., str. 209 -211.

¹⁸ Šire vidjeti u Pajević, M., *Savremene obavještajne teorije*, Visoka škola „Logoscentar“, Mostar, 2013., str. 337.

¹⁹ Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*, Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016., str.169.

agencija Bosne i Hercegovine na temelju naznačenih zakonskih i političko-programskih dokumenata služi „zajedničkom dobru“ putem obezbjeđivanja neophodnih, a drugim sredstvima teško dostupnih informacija, radi donošenja odluka državnog rukovodstva. Kada OSA/OBA BiH svojim metodima i sredstvima, uz demokratski nadzor prikuplja zaštićene informacije, na temelju kojih rukovodstvo države donosi validne odluke koje se tiču vanjske i unutarnje sigurnosti naše zemlje, onda se može konstatovati da je ona (OSA/OBA BiH) znak suvereniteta naše države. Na taj način Bosna i Hercegovina je, kao i većina demokratskih zemalja u Evropi i svijetu dio zajednice država čije „opšte dobro“ njenih građana u sigurnosnom smislu bolje i efikasnije obezbjeđuje Obavještajno - sigurnosna agencija nego druge institucije i agencije sigurnosnog sistema.

Agencija ima nadležnosti na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine u skladu sa odredbama Zakona o Obavještajno - sigurnosnoj agenciji. Agencija je odgovorna za prikupljanje obavještajnih podataka u vezi sa prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine, kako unutar, tako i van Bosne i Hercegovine, njihovo analiziranje i prenošenje ovlaštenim institucijama, kao i za prikupljanje, analiziranje i prenošenje obavještajnih podataka s ciljem pružanja pomoći ovlaštenim službenim licima kako je definisano Zakonima o krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini, te ostalim nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini kada je to potrebno radi suzbijanja prijetnji po sigurnost Bosne i Hercegovine.

Pod "prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine" smatraju se prijetnje suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku, osnovama ekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine, kao i prijetnje po globalnu sigurnost koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu, uključujući: terorizam, kao i međunarodni terorizam, špijunažu usmjerenu protiv Bosne i Hercegovine ili štetnu po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način, sabotazu usmjerenu protiv vitalne nacionalne infrastrukture Bosne i Hercegovine ili na drugi način usmjerenu protiv Bosne i Hercegovine, **organizirani kriminalitet usmjeren protiv Bosne i Hercegovine ili štetan po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način, trgovinu drogama, oružjem i ljudima usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način, nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje, ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju, nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom**, radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu, djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa u Bosni i Hercegovini²⁰.

Pri izvršavanju aktivnosti za koje je nadležna, Agencija ima pravo da koristi operativna sredstva i metode. Agencija vrši razmjenu obavještajnih podataka i ostvaruje druge oblike saradnje s obavještajnim i sigurnosnim službama u drugim državama i drugim stranim i međunarodnim institucijama u cilju obavljanja postavljenih zadataka. Agencija koristi svoja operativna sredstva i metode u cilju pružanja zaštite institucijama i objektima Bosne i Hercegovine kao i institucijama i objektima Federacije BiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine, te diplomatskim misijama Bosne i Hercegovine u inostranstvu, kao i prilikom državnih posjeta i drugih događaja, kako to odrede

²⁰ Zakon o Obavještajno-bezbjednosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 12/2004.

Predsjedavajući Savjeta ministara ili generalni direktor. Takođe, Agencija provodi sigurnosnu provjeru lica koja se prijave za posao u Agenciji, u cilju određivanja stepena njihove odgovornosti i povjerljivosti, kao i onih lica koje traže državljanstvo Bosne i Hercegovine.

U skladu sa Zakonom o obavještajno - sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, spoljne rukovođenje i nadzor nad radom Agencije ostvaruje se od strane Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, Predsjedavajućeg Savjeta ministara i Izvršnog obavještajnog odbora. Nadzor nad radom Agencije ostvaruje se od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, odnosno Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Parlamentarni nadzor se ostvaruje od strane Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, koji zajednički osnivaju Sigurnosno-obavještajnu komisiju za nadzor nad Agencijom. Sigurnosno-obavještajna komisija sastoji se od dvanaest (12) članova po šest iz svakog doma. Na čelu Komisije nalazi se Predsjedavajući koji je izabran iz reda članova Komisije i on mora biti član stranke zastupljene u jednom od domova Parlamentarne skupštine BiH koja nije dio vladajuće koalicije. U Komisiji su zastupljena sva tri konstitutivna naroda. Komisija održava sjednice najmanje dva puta godišnje. Sjednice Komisije su zatvorene za javnost osim ukoliko Komisija ne odluči drugačije.²¹

Ukoliko Sigurnosno-obavještajna komisija ima osnovane sumnje da Agencija obavlja svoje dužnosti na nezakonit način, Komisija može provesti istragu tokom koje može ispitivati zaposlene u Agenciji te imati pristup relevantnoj dokumentaciji Agencije. Ukoliko Sigurnosno - obavještajna komisija utvrdi da je rad Agencije nezakonit, Komisija može pozvati predsjedavajućeg, odnosno generalnog direktora da preduzme potrebne mjere i pokrene ispitivanje odgovornosti. Predsjedavajući, odnosno generalni direktor je obavezan da obavijesti Sigurnosno - obavještajnu komisiju o rezultatima tog ispitivanja.

Unutrašnje rukovođenje i kontrolu vrše genrealni direktor i zamjenik generalnog direktora Obavještajno – sigurnosne agencije i glavni inspektor. Predstavnici jednog od konstitutivnih naroda ili iz reda ostalih mogu biti imenovani samo na jednu od sljedećih funkcija: generalnog direktora, zamjenika generalnog direktora i glavnog inspektora.

Unutrašnja organizacija Agencije utvrđuje se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji kojim se utvrđuju organizacione jedinice, uzimajući u obzir ustavnu strukturu Bosne i Hercegovine. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji donosi generalni direktor Agencije uz konsultacije sa zamjenikom generalnog direktora i uz odobrenje Savjeta ministara Bosne i Hercegovine. Nakon konsultacija sa Izvršnim obavještajnim odborom i generalnim direktorom, predsjedavajući donosi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Obavještajno – sigurnosne službe i dužnostima njenih zaposlenih. Predsjedavajući može zatražiti od generalnog direktora Agencije da zaduži zaposlene u Agenciji da pruže stručnu pomoć Sigurnosno - savjetodavnom uredu, kada to ocjeni potrebnim. Prema Zakonu o OSA/OBA BiH Agencija mora biti depolitizovana, da ne učestvuje u protežiranju, zaštiti

²¹ U obradi ove tematske cjeline korištena je studija: Vejnović, D., Šikman, M., *Defendologija-društveni aspekt bezbjednosti moderne države*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka, 2007., str. 499 - 516. Takođe, šire o ovome vidjeti u: Mijalković, S., Keserović, D., *Osnovi bezbjednosti sa sistemom bezbjednosti Bosne i Hercegovine*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2010., str. 257 -261.

ili podrivanju interesa bilo koje političke stranke, ili zakonite političke organizacije ili bilo kojeg konstitutivnog naroda.²²

Dakle, strateški gledano, OSA/OBA BiH je u funkciji ili treba biti dio državnog aparata koji štiti objektivnu istinu i principe ćudorednog života, s tim da država BiH i njena Obavještajno - sigurnosna agencija, zajedno sa drugim nadležnim institucijama i agencijama za provedbu zakona, imaju pravo na uvid protiv mnijenja koje sebe apsolutizira. Ovakva promišljanja temelj su građanskih demokratija u većini zemalja današnjeg svijeta, pri čemu su temeljni principi ugrađeni u njihovu ustavnu i zakonsku regulativu. U kontekstu navedenog, treba naglasiti da je nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma u Bosni i Hercegovini formiran jedan broj udruga građana koji svoju ulogu apsolutiziraju u smislu da su oni jedini zaslužni branitelji za nastanak, pa i dalji demokratski razvoj Bosne i Hercegovine, odnosno *entiteta Federacija BiH i entiteta Republika Srpska*. Zato država Bosna i Hercegovina, u ovoj situaciji, kakva god bila, ne više da treba, nego mora kontinuirano praviti uvid u rad udruženja građana koja krše zakonske okvire na temelju kojih su formirana i koja u svojoj praksi, ako ne u idejnoj potki, imaju za cilj razaranje ljudskih i svih ostalih vrijednosti naše zemlje. Ako takva udruženja građana budu postojala i razvijala se i nakon uvida države u njihove temeljne principe i praksu koja sebe i dalje apsolutiziraju i koje za sebe traže bezgranični i bezuvjetni autoritet, perspektive Bosne i Hercegovine kao građanske demokratije u kojoj se poštuju temeljna ljudska i sva druga prava (religijska, nacionalna, polna, rasna i dr.) su sumorne. I zato je jedno od rješenja da se kroz dalje unapređenje ustavne i zakonske regulative pojačaju i poboljšaju ingerencije Bosne i Hercegovine kao države građanske demokratije u kojoj će entiteti, regije, u konačnom država, biti utemeljeni na logosu vremena, a ne logosu prostora. Uloga Obavještajno - sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine u okviru njene politike sigurnosti i sigurnosnog sistema, na navedenom planu, i dalje treba biti fundamentalna, pri čemu se demokratski i zakonima definisan nadzor nad radom Agencije suštinski podrazumijeva i primjenjuje, te da se o tome nadležnim tijelima i građanima naše države podnose redoviti izvještaji²³.

S obzirom da se u obavještajnoj i sigurnosnoj teoriji i praksi raniji termin „opšteg dobra“ koji obezbjeđuje država za svoje građane, zamijenio manje savršenim konceptom „nacionalnog (državnog) interesa“, jasno je da Obavještajno–sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine u sferi međunarodne kompeticije treba biti institucija koja jako visoko izdiže

²² Kada je u pitanju uspostava profesionalne obavještajne strukture u OBA/OSA BiH određena istraživanja pokazuju da je ona, zahvaljujući prije svega intenzivnim aktivnostima Međunarodne zajednice, formalno uspostavljena. Međutim, prema empirijskim istraživanjima Maida Pajevića koje je prezentirao svojoj studiji *Savremene obavještajne terorije*, 51, 9% ispitanika na reprezentativnom uzorku smatra da je Obavještajno – sigurnosna agencija potpuno ili djelimično politizovana (str. 406). Takođe, o organizaciji i strukturi OBA/OSA BiH vidjeti i u Đukić, S. *Organizacija, dužnosti i zadaci Obavještajno-bezbjednosne agencije Bosne i Hercegovine u suprotstavljanju terorizmu i organizovanom kriminalitetu*, Magistarski rad, Fakultet pravnih nauka - Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka, 2012., str 136-149.

²³ Kico, A., „Strateški aspekti mjesta i uloge Obavještajno- sigurnosne agencije u politici i sistemu nacionalne (državne) sigurnosti Bosne i Hercegovine“, U. *Zbornik Subjekti sistema bezbjednosti u ostvarivanju bezbjednosne funkcije države*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2015., str. 216.

interes opstanka, sigurnosti i ekonomskog rasta naše države. U kontekstu navedenog, određena istraživanja i izjave zvaničnika OSA/OBA BiH ukazuju da je Agencija u proteklom periodu sukcesivno razmjenjivala relevantne obavještajne informacije sa nadležnim institucijama i agencijama za provedbu zakona u BiH, partnerskim službama susjednih i drugih zemalja, te SAD o grupama i pojedincima koje su uključene u planiranje i izvršenje akata terorizma, o glavnim vrstama i količinama droga koje se ilegalno prebacuju, pravcima i nosiocima naznačenih ilegalnih aktivnosti, kako sa prostora naše zemlje, tako i sa područja susjednih, te zemalja EU. Također, određena istraživanja i izjave zvaničnika OSA/OBA BiH govore da su predstavnici partnerskih agencija, kao i agencija za provedbu zakona u BiH, u vezi s razmijenjenim obavještajnim informacijama, izrazili svoju zahvalnost Agenciji na vjerodostojnim podacima, zbog čega se cijeni da je i na ovaj način osnažena pozicija OSA/OBA BiH, kako unutar BiH, tako i u međunarodnoj saradnji.²⁴

3. Izazovi i implikacije vještačke inteligencije na obavještajni rad, posebno sa aspekta suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu

Kao i druge obavještajne agencije u regiji, Evropi i svijetu, OSA BiH u svom radu susreće se sa Vještačkom (Umjetnom) inteligencijom (AI) kao tehnologijom sadašnjosti, posebno budućnosti, koja će omogućiti prikupljanje, obrađivanje, analiziranje i dijeljenje velike količine informacija u realno kratkom vremenu. Vještačka inteligencija kao tehnologija sadašnjosti, posebno budućnosti, dizajnirana je da pomaže ljudima, poboljšava kvalitet njihovog života i efikasnije izvršava svakodnevne zadatke. Njenim razvojem otkrivaće se i mnoge tajne čije rješavanje zavisi od brzine zaključivanja i analiziranja mnoštva podataka i informacija. Pomagaće u poslovanju mnogih pa tako i obavještajnih službi. Njen razvoj dovešće do promjena u organizaciono/funkcionalnoj strukturi obavještajnih agencija. Dodatna specijalizacija obavještajnog osoblja, kontinuirana obuka, transformacija obavještajnih sposobnosti u svim fazama ob. ciklusa samo su neki od segmenata obavještajnog rada koji će doživjeti transformaciju. U budućnosti, vještačka inteligencija trebala bi biti u funkciji obavještajnog rada. To podrazumijeva i dosta truda kako bi se izbjegle nepotrebne greške, otklonile etičke, pravne, sigurnosne i druge dileme a, istovremeno, garantovala što veća sigurnost. Ljudi su ti koji treba da upravljaju alatima vještačke inteligencije i koriste njene blagodeti a ne da vještačka inteligencija upravlja ljudskom inteligencijom i razvija samu sebe.²⁵

Imajući u vidu navedeno, Obavještajno sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine u suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu, svakako koristi i koristiti će, pored klasičnih obavještajnih metoda i sredstava, izuzetno velike mogućnosti i kapacitete Vještačke inteligencije (AI). Prilikom korištenja vještačke inteligencije, menadžment,

²⁴ *Ibidem*, str. 217.

²⁵ Detaljnije o ovome vidjeti u Đukić, S. „Implikacije vještačke inteligencije na obavještajni rad“, *Zbornik radova, Naučna konferencija, Bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje u procesu nastajanja novog svjetskog poretka*, NUBL, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2023., str. 329-339.

operativci i analitičari u OSA/OBA BiH svakako se trebaju pridržavati stavova i preporuka Evropskog parlamenta. Naime, u Izvještaju Evropskog parlamenta o vještačkoj inteligenciji u krivičnom pravu i njenoj primjeni u policiji i sudstvu u krivičnim predmetima iz jula 2021. godine ukazuje se da digitalne tehnologije uopšte, a posebno širenje obrade i analize podataka koje omogućava vještačka inteligencija, nude posebne koristi, ali donose i rizike. Budući da je posljednjih godina zabilježen velik skok u razvoju vještačke inteligencije, koja je postala jedna od strateških tehnologija 21. vijeka s potencijalom za stvaranje značajnih koristi u efikasnosti, tačnosti i prikladnosti, što donosi pozitivne promjene za evropsku privredu i društvo, ali i velike rizike za osnovna prava i demokratiju zasnovanu na vladavini prava. Ukazuje se da vještačku inteligenciju ne bi trebalo posmatrati zasebno nego kao sredstvo koje treba služiti ljudima za ostvarenje krajnjeg cilja – povećanja dobrobiti ljudi, njihovih sposobnosti i njihove bezbjednosti.²⁶

Pored navedenog, pripadnici OSA/OBA BiH trebaju u svom radu imati u vidu i ostale preporuke Rezolucije Evropskog parlamenta. Dakle, Rezolucija naglašava „da vještačka inteligencija nudi sjajne prilike i u području krivičnog gonjenja i krivičnog pravosuđa, naročito u unapređenju načina rada tijela krivičnog gonjenja i pravosudnih tijela u efikasnoj borbi protiv određenih vrsta kriminala, posebno u području finansijskog kriminala, pranja novca i finansiranja terorizma te određenih vrsta sajber kriminala. U ovom sektoru primjene vještačke inteligencije među ostalim uključuju tehnologije prepoznavanja lica, automatizovano prepoznavanje registarskih tablica, prepoznavanje govornika, prepoznavanje govora, tehnologije čitanja s usana, zvučni nadzor (tj. algoritme prepoznavanja hitaca), autonomno istraživanje i analizu utvrđenih baza podataka, prognoziranje (prediktivno policijsko postupanje i analizu žarišta kriminala), alate za otkrivanje ponašanja, autonomne alate za utvrđivanje finansijske prevare i finansiranja terorista, praćenje društvenih medija (prikupljanje i ubiranje podataka za rudarenje podataka radi traženja veza), uređaje za presretanje međunarodne oznake pokretnog pretplatnika i automatizovane sisteme nadzora koji objedinjuju različite sposobnosti otkrivanja (poput otkrivanja otkucaja srca i toplinskih kamera)“.²⁷

Treba naglasiti da će ljudski izvori u svim obavještajnim agencijama, pa tako i u OSA/OBA BiH i dalje biti ključni u suprotstavljanju organiziranom kriminalitetu i to kao nezamjenjivo sredstvo prikupljanja podataka na terenu. U vezi s navedenim, Đukić ističe da će „brzina protoka i obrade informacija zahtijevati u određenim slučajevima i brzinu portage za ljudskih izvorima. Tako algoritmi vještačke inteligencije pokušat će tipovati potencijalne kandidate za saradnju korišćenjem otvorenih izvora. Analitika bi bila od koristi kod utvrđivanja tzv. „digitalnih obrazaca života“, analiza meta obavještajnog interesa, potencijalne regrutacije izvora, provjere i predviđanja njihovog ponašanja, pristupa metama obavještajnog interesa, relevantnim informacijama i sl. Nezamislivo je nekada bilo da će mašine predlagati potencijalne agente, ali vještačka inteligencija nastojat će i u tom segmentu napraviti iskorak. Sigurno je da će taj segment obavještajnog rada i

²⁶ Pogledati u Artificial intelligence in criminal law and its use by the police and judicial authorities in criminal matters 2020/2016(INI) - A9-0232/2021.

²⁷ O ovome vidjeti u Đukić, S. „Implikacije vještačke inteligencije na obavještajni rad“, *Zbornik radova, Naučna konferencija, Bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje u procesu nastajanja novog svjetskog poretka*, NUBL, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2023., str. 329-339.

dalje biti veoma specifičan imajući u vidu pojedine faze tzv. ciklusa agenta ali isti, u pojedinim situacijama, će ubrzati i olakšati rad uz sva moguća ograničenja“.

U današnjem svijetu, gdje se sigurnosni izazovi stalno mijenjaju, obavještajne agencije, pa tako i OSA/OBA BiH igraju nezamjenjivu ulogu u identifikaciji, analizi i odgovoru na prijetnje koje dolaze iznutra i izvana. Razvoj tehnologije, globalizacija i porast sajber prijetnji značajno su promijenili sigurnosni krajolik, zahtijevajući od obavještajnih agencija da evoluiraju i prilagode svoje metode. Uloga obavještajnih agencija više nije ograničena na tradicionalno prikupljanje, analizu i distribuiranje ob. podataka, već uključuje i praćenje širokog spektra prijetnji, uključujući organizirani kriminal, terorizam, sajber napade, ekonomske prijetnje i političku destabilizaciju.²⁸ U tom kontekstu, Obavještajno – sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine i dalje ostaje ključni stub Vijeća ministara BiH u donošenju strateških odluka Strategije za borbu protiv organiziranog kriminala i terorizma), te pomaže u formiranju politika koje se bave sigurnosnim izazovima na globalnom i lokalnom nivou.

OSA/OBA BiH kao i druge savremene obavještajne agencije, uprkos tehnološkom napretku, i dalje zavise od ljudskih resursa, profesionalaca koji su ključni u tumačenju podataka, donošenju odluka i koordinaciji operacija. Obuka novih generacija obavještajnih službenika, njihova sposobnost prilagođavanja i etika u obavljanju dužnosti ostaju osnova efikasnog obavještajnog aparata. U savremenom konceptu nacionalne sigurnosti jasno je da obavještajne agencije moraju ostati fleksibilne, tehnološki napredne i sposobne da anticipiraju prijetnje, a ne da samo reaguju na njih. Njihova sposobnost da se integrišu sa drugim sigurnosnim institucijama i njihova transparentnost u okviru zakonskih i etičkih normi, odredit će njihov uspjeh u zaštiti nacionalnih interesa. Upravo iz tog razloga, budućnost nacionalne sigurnosti u velikoj mjeri zavisi od sposobnosti obavještajnih agencija da prepoznaju nove izazove i prilagode se promjenama u globalnom sigurnosnom okruženju. Zaključno, obavještajne agencije nisu samo alat za sigurnost već i osnova za održavanje stabilnosti i suvereniteta, ostajući na taj način ključni stub savremenog sistema nacionalne sigurnosti.

4. Zaključna razmatranja

Za efikasnije suprotstavljanje organiziranom kriminalitetu neophodno je uspostavljanje još čvršće saradnje i stvaranje povjerenja između državnih organa, privatnog sektora i civilnog društva. Jedino tako može biti suzbijana, otklanjana ili strateški umanjivana prijetnja od organiziranog kriminaliteta koji ne samo u Bosni i Hercegovini, već i u Evropi i svijetu čini jednu od najvećih boljki savremenog društva koja uzrokuje „osećanje nebezbednosti“ i za državu i za pojedinca. Razvijanje kvalitetnog obavještajnog rada, odnosno aktivnosti obavještajnih i sigurnosnih službi, odnosno obavještajno- sigurnosnih agencija kao posebnih organizacija sa svojim djelokrugom rada i usklađivanje njihovih aktivnosti sa djelovanjem drugih agencija za sprovođenje zakona predstavlja preduslov na planu adekvatnog suprotstavljanja organizovanom kriminalitetu.

²⁸ Detaljnije o ovome vidjeti u Wilis, A., *Razumevanje nadzora obaveštajnih službi. Priručnik*. Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF), Ženeva, 2010.

i korupciji, odnosno realizaciji mjera iz Strategije. Smatramo da akcenat treba staviti na postizanje što većeg kvaliteta i efikasnosti u vršenju svakodnevnih obavještajnih aktivnosti Obavještajno- bezbjednosne agencije Bosne i Hercegovine tj. uspostavljanju što bliže i kvalitetnije saradnje i koordinacije sa sigurnosnim i policijskim agencijama, odnosno Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, te s obavještajnim i sigurnosnim agencijama u regionu i svijetu, a što je i u skladu s preporukama Savjeta Evrope. Saradnja među subjektima u borbi protiv organizovanog kriminala mora biti efikasnije uspostavljena, sa mogućnošću unapređenja u zajedničkim istragama, razmjeni podataka i uspostavljanju efikasnijeg informacionog sistema.

Kao stručna i specifična institucija, Obavještajno-sigurnosna agencija mora i u narednom periodu nastaviti put transformacije u uspješnu obavještajno-sigurnosnu instituciju, koja će nadležnim organima i institucijama Bosne i Hercegovine pravovremeno dostavljati kvalitetne obavještajne informacije iz djelokruga svoje nadležnosti. Pri tome je potrebno nastaviti i u okviru svojih mogućnosti dodatno poboljšati saradnju, razmjenu podataka i kontakte s organima i institucijama u Bosni i Hercegovini, kao i s međunarodnim institucijama, s ciljem ispunjavanja najvažnijeg zadatka – informisanje nadležnih organa Bosne i Hercegovine. Saradnjom s nadležnim institucijama i tijelima Bosne i Hercegovine, Agencija mora aktivno učestvovati u harmonizaciji poslova iz domena sigurnosti. U skladu sa zakonskim ovlaštenjima i mogućnostima za korištenje različitih mjera tajnog prikupljanja podataka i upotrebe različitih operativno-tehničkih sredstava, Agencija mora koristiti što nenametljivije metode rada i jakom unutrašnjom kontrolom obezbijediti zakonitost rada uz maksimalno poštovanje ljudskih prava i sloboda.

Vještačka inteligencij (AI) i tehnologija igraju transformativnu ulogu u modernim obavještajnim procesima, omogućavajući obavještajnim službama da efikasnije nadgledaju, analiziraju i predviđaju sigurnosne prijetnje, osobito one sa aspekta organiziranog kriminaliteta. Njihova upotreba donosi velike prednosti, kao što su brža obrada podataka, bolje praćenje sajber prijetnji i naprednije metode nadzora, ali zahtijeva i pažljivu primjenu s obzirom na etičke i pravne implikacije. Kako tehnologija nastavlja da se razvija, njena uloga u obavještajnim operacijama nastaviti će rasti, čineći je ključnim oruđem za budućnost nacionalne i globalne sigurnosti. Obavještajno – sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine definitivno treba praktikovati progresivne trendove u svom operativnom i analitičkom radu, kako bi se u bitnom smislu umanjile prijetnje po Bosne i Hercegovinu sa aspekta organizovanog kriminaliteta.

Kada je u pitanju dalje uspješno suprotstavljene nosiocima organiziranog kriminaliteta, te uspostava profesionalne obavještajne strukture bez „antipolijskog“ backgrounda, određena istraživanja pokazuju da je ona, zahvaljujući prije svega intenzivnim aktivnostima Međunarodne zajednice, formalno uspostavljena. Zabrinjavajuće je, međutim, da se u posljednje vrijeme Agencija popunjava djelatnicima koji nemaju profesionalnu obavještajnu kompetenciju i reference. U vezi s navedenim, ohrabruju dalja nastojanja Međunarodne zajednice da se kroz plansku edukaciju poboljšaju i uspostave profesionalne obavještajne reference mladih i novih djelatnika koji dolaze u Obavještajno-sigurnosnu agenciju Bosne i Hercegovine. Nesporo je da se na navedenom planu, u okviru sigurnosne politike u Bosni i Hercegovini, a napose obavještajnog i sigurnosnog sistema, nameće potreba za čvršćom, sadržajnijom i kontinuiranom

saradnjom Međunarodne zajednice, Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine, te akademske i znanstvene zajednice na svim razinama u Bosni i Hercegovini.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Bošković, M., *Organizovani kriminalitet i korupcija*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka, 2004.
2. Đukić, S., *Suzbijanje teških oblika kriminaliteta (posebna ovlaštenja i subjekti)*. Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2016.
3. Đukić, S. „Implikacije vještačke inteligencije na obavještajni rad“, *Zbornik radova, Naučna konferencija, Bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje u procesu nastajanja novog svjetskog poretka*, NUBL, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2023
4. Kico, A., „Strateški aspekti mjesta i uloge Obavještajno-sigurnosne agencije u politici i sistemu nacionalne (državne) sigurnosti Bosne i Hercegovine“, U. *Zbornik Subjekti sistema bezbjednosti u ostvarivanju bezbjednosne funkcije države*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2015.
5. Kržalić, A., Veladžić, N., *Organizovani kriminal, kriminološko-sociološki aspekti*. Nova sigurnosna inicijativa, Sarajevo, 2016.
6. Kržalić, A., Purišević, F., Alispahić B., *Pojam i elementi sistema sigurnosti*. Časopis za društvena istraživanja 2. Kiseljak, 2020.
7. Mijalković, S., Keserović, D., *Osnovi bezbjednosti sa sistemom bezbjednosti Bosne i Hercegovine*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2010.
8. Pajević, M., *Savremene obavještajne teorije*, Visoka škola „Logoscentar“, Mostar, 2013.
9. Vejnović, D., Šikman, M., *Defendologija- društveni aspekt bezbjednosti moderne države*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka, 2007.
10. Wilis, A., *Razumevanje nadzora obaveštajnih službi. Priručnik*. Ženevski centar za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF), Ženeva, 2010.

Publikacije:

1. Đukić, S. *Organizacija, dužnosti i zadaci Obavještajno-bezbjednosne agencije Bosne i Hercegovine u suprotstavljanju terorizmu i organizovanom kriminalitetu*, Magistarski rad,

Fakultet pravnih nauka - Panevropski univerzitet „Apeiron“,
Banja Luka, 2012.

Pravni izvori:

1. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 03/03, 32/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/07, 93/09, 72/13.,
2. Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, Službene novine FBiH, broj 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13.,
3. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik RS, broj 100/09, 53/12, 111/04, 115/04.,
4. Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj 48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08, 17/09, 9/13.
5. Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 20/00, 16/02, 24/02, 03/03, 37/03, 42/03, 42/03, 04/04, 09/04, 35/04, 61/04, 32/07, 74/09, 49/09 i 97/09.,
6. Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 22/04, 20/04, 56/06.,
7. Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 27/04, 63/04, 35/05, 49/09 i 40/12.,
8. Zakon o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 27/2004, 63/04, 5/06, 33/06, 58/06, 15/08, 63/08, 35/09 i 7/12.,
9. Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 36/08.,
10. Zakon o Državnoj graničnoj službi BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 50/04, 27/07 i 59/09.,
11. Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja, Službeni glasnik BiH, broj 44/03, 52/04, 4/08 i 49/09.,
12. Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine 3/2003.,
13. Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 88/05.,
14. Zakona o zaštiti tajnih podataka, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 54/05, 12/09.

Ahmed Kico, PhD, Associate Professor

Faculty of Law and Security Studies, Mostar International University Victoria

THE ROLE OF INTELLIGENCE AND SECURITY AGENCIES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA (ASI OF BIH) IN COMBATING ORGANIZED CRIME

Abstract: Organized crime is one of the most complex phenomena in the world and poses a significant challenge to criminal legislation. This issue continues to evolve, adapting to new trends, and it threatens the security of states by undermining vital interests. To tackle serious forms of crime, states establish specialized services and security bodies as essential components of their security systems. In Bosnia and Herzegovina, several institutions, alongside prosecutors' offices and courts, are dedicated to fighting these dangerous forms of crime. These include the State Investigation and Protection Agency (SIPA), the Border Police (BP), the Intelligence and Security Agency (OSA/OBA), and the Ministries of Internal Affairs of the Republika Srpska and the Federation of BiH, as well as the Police of the Brčko District of BiH, the Indirect Taxation Administration, etc. These institutions and law enforcement agencies in Bosnia and Herzegovina are integral to the country's internal security system. Research conducted by various authors in the field of security, particularly from Bosnia and Herzegovina and neighboring countries, highlights the fundamental and essential role that intelligence and security agencies play within each nation's security framework. In its efforts to combat organized crime, the Intelligence and Security Agency of Bosnia and Herzegovina employs not only traditional intelligence methods but also leverages the significant capabilities and resources of artificial intelligence. When utilizing artificial intelligence, management, operatives, and analysts within OSA/OBA BiH are encouraged to adhere to the positions and recommendations set forth by the European Parliament.

Keywords: Organized crime, OSA BiH, security system